

екосистем. Розуміння морфології лісу допомагає розробляти стратегії збереження та відновлення лісових масивів, а також прогнозувати можливі наслідки впливу природних та антропогенних факторів на ліси. Крім того, воно є основою для розробки ефективних заходів з моніторингу та охорони лісових екосистем, забезпечуючи їх збереження для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Рамадес Б.С. "Структурна організація лісових екосистем" (наукова стаття). *Журнал "Лісівництво та лісозаготівля"*, 2017, №5, с. 12-22.
2. Брінк-Кліннер Р. "Морфологічна різноманітність лісових екосистем Європи" (наукова стаття). *Журнал "Лісова екологія та менеджмент"*, 2006, № 2, с. 37-49.

Вікторія САМУЛЕВИЧ, студентка 2 курсу спеціальності 206

«Садово-паркове господарство»

Науковий керівник: **ПОТАПСЬКИЙ Юрій Васильович**, канд.

с.г наук, доцент кафедри садово-паркового господарства,

геодезії і землеустрою

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВИ ІНТРОДУКЦІЇ ТА АКЛІМАТИЗАЦІЇ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН

Майже кожна культурна рослина колись займала незначну територію, а потім за допомогою людини розповсюджувалась в інші регіони. У даний час близько 90–95 % сільськогосподарських рослин культивують у країнах, які не є їх батьківщиною. Дерева й чагарники (особливо декоративні) також часто розповсюджують за межами їх природних ареалів. Звичайно ж, у південних районах, де кращі кліматичні умови, їх значно більше. Інколи в містах трапляється більше іншорайонних (інтродукованих) видів, ніж місцевих порід. Чужоземні види використовують з різним цільовим призначенням – як сировину для

паперової, целюлозної і деревообробної промисловості, для садіння в болотній або кам'янистій місцевості, на вапняках, для озеленення тощо.

Процес впровадження деревних порід у штучні насадження в нових для даного виду районах, які знаходяться за межами природного ареалу, називається інтродукцією. Вирощування дерев і чагарників у цих районах проводиться з метою створення садових, плодово-ягідних, лісових, захисних та декоративних насаджень. В окремих районах інтродукція – єдиний метод поліпшення видового складу лісових порід, збільшення біорізноманіття. Існують райони, де метод інтродукції є досить перспективним у лісовирощуванні високопродуктивних, якісних і стійких насаджень. Інтродукцію рослин необхідно розглядати як самостійний оригінальний процес культивування рослин, що складається з кількох етапів – мобілізації вихідного матеріалу, первинного і вторинного випробування й наступного використання результатів [1, с.218].

У науковій літературі та у практиці інтродукційної роботи найчастіше вживають чотири терміни: інтродукція, акліматизація, адаптація, натуралізація.

Під інтродукцією (від лат. *introductio* – введення, *in culturam introductio* – введений у культуру) найчастіше розуміють процес перенесення рослин з регіону їх природного зростання в інші регіони, де вони природно не поширені. Отже, інтродукція охоплює всі випадки первинного вирощування виду рослин у певному природному регіоні. Фактично інтродукція рослин є ровесницею землеробства. Вона завжди спиралася на існуючий в певний період часу цикл знань про життя рослин. Навіть військові походи у давні часи закінчувалися тим, що їх учасниками привозилися насіння і чужоземні рослини, які потім вирощували у палацових і храмових садах. Окрім того, харчові й кормові культури і трави, а також декоративні екзоти завозилися торговцями, мандрівниками, священнослужителями. Здавна такі привозні рослини почали називати інтродуцентами.

Слід зазначити, що інтродукція у більшості випадків явище регіональне і визначається умовами тієї місцевості, де вводяться рослини у культуру. Окремі теоретико-методологічні положення інтродукції рослин є спільними із

селекцією рослин і це певною мірою стримувало виділення інтродукції рослин в самостійну наукову дисципліну. До недавнього часу в інтродукції рослин переважала практична компонента, а теоретична – залишалася недостатньо розробленою. На теперішній період інтродукція рослин використовує власні методичні інструменти: методи підбору інтродуцентів для первинного випробування, методи визначення ступеня адаптації інтродуцентів і т.п.

Рослини, перенесені у новий регіон, щоб вижити, мають пристосовуватися до його умов і насамперед до клімату. Пристосування рослин до кліматичних факторів називають акліматизацією. Акліматизація рослин – результат епігемно закріпленої адаптації визначеного виду до нових кліматичних умов, не властивих його природньому ареалу [2, с.452].

Акліматизація рослин – формування звикання до деяких стресових впливів, створюваних до експериментальних умов. Результати досліджень механізмів акліматизації дають змогу обґрунтувати способи акліматизації рослин.

Акліматизація пов'язана із пристосуванням рослин до змінених умов їх зростання і до можливих нових наборів стресових значень біотичних та абіотичних факторів. Пристосування рослин до сукупності всіх екологічних факторів місцезростання називають адаптацією. Це відображення багатьох сигналів оточуючого середовища, яке проходить на протязі усього онтогенезу. Адаптація, у свою чергу, залежить від ступеня пластичності видів – здатності вибирати в тих умовах середовища, що склалися, оптимальну стратегію життєдіяльності. Очевидно, що пластичність визначається здатністю виду урізноманітнити свій фенотип стосовно до умов середовища. В останні роки спостерігається дуже швидкий прогрес у сфері вивчення адаптації й механізмів її формування у рослин. Адаптація в процесі еволюції виникає за рахунок появи мутацій (спадкових раптових змін), їх різноманітних комбінацій в процесі природного добору, та неспадкових змін – модифікацій. Довготермінова спрямована зміна основних екологічних факторів та едафічних умов (світла, тепла, ґрунту) поступово призводить до формування нових адаптацій рослинних організмів. Таким чином, ступінь адаптації характеризує екологічна

ніша, яку займає той чи інший вид в біогеоценозі.

Якщо рослини, введені в культуру за межами природного ареалу, не тільки проходять повний життєвий цикл без допомоги людини, а і входять до складу місцевої флори, конкурують з її видами, дають самосів, то такий рівень пристосування рослин до нових умов називають натуралізацією. Рослини з широкою екологічною пластичністю досить швидко натуралізуються в нових умовах існування [3, с.402].

Список використаних джерел

1. Сікура Й.Й., Капустян В.В. Інтродукція рослин (її значення для розвитку цивілізації, ботанічної науки та збереження біорізноманіття рослинного світу). – К.: Фітосоціоцентр, 2003. – 280с.
2. Гордієнко М.І., Гузь М.М., Дебринюк Ю.М., Маурер В.М. Лісові культури. – Львів: Камула, 2005. – 608 с.
3. Гордієнко Н.М., Бондар А.О., Гордієнко Н.І. Інтродуценти в дібровах Полісся та Лісостепу України. – К.: Урожай, 2001. – 448 с.

Андрій СОБЧУК, студент 1 курсу ОС «Магістр» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»

Науковий керівник: **БЕЗВІКОННИЙ Петро Васильович**,

канд. с.г. наук, доцент кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,

м. Кам'янець-Подільський

ОЦІНЮВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ПАРКОВОЇ ЗОНИ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.І. ПИРОГОВА ТА ПРОЕКТ ЙОГО РЕКОНСТРУКЦІЇ

Деревна рослинність в умовах урбанізованого середовища є головним компонентом екологічної рівноваги. Оскільки рослинний покрив відіграє